

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПВНЗ «МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**КАФЕДРА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ТА АДМІНІСТРАТИВНО-
ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 23 СУДОВА РИТОРИКА ТА ТЕХНІКА ДЕБАТІВ

Рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський)
Галузь знань:	08 «Право»
Спеціальність:	081 «Право»
Освітня програма:	«Право»

Рівне – 2022р.

Робоча програма дисципліни «Судова риторика та техніка дебатів» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, за освітньою програмою «Право» зі спеціальності «081 Право» галузі знань 08 Право

Розробник: к.ф.н., доцент Хмара М.В.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри кримінально-правових та адміністративно-правових дисциплін

Завідувач кафедри доц. Дерев'янко Н.З.
Протокол від «1» вересня 2022 року № 1.

Робочу програму погоджено:

Гарант освітньо-професійної програми проф. Богатир'єв І.Г.

Схвалено навчально-методичною комісією юридичного факультету
Протокол № 1 від «01» вересня 2022 р.

Голова НМК доц. Оверчук О.В.

© Хмара М.В., 2022
© ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка Степана Дем'янчука». 2022

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 08«Право»	Обов'язковий компонент Освітньої програми	
Загальна кількість годин – 90 год.	Спеціальність 081 «Право»	Рік підготовки:	
		3-й	3-й
		Семестр	
		5-й	5-й
		Лекції	
Змістових модулів -2	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) Освітня програма Право	18	8год.
		Практичні, семінарські	
		20	8год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		52год.	74 год.
		Вид контролю: залік	

2. Мета, завдання та результати навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Судова риторика та техніка дебатів» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 081 Право за освітньо-професійною програмою Право

Метою є – сформувати уміння та навички ораторського мистецтва, розвинути майстерність створювати і виголошувати промови у суді. Також набуття здобувачами вищої освіти теоретичних знань та практичних навиків у техніці судових дебатів

Основним завданнями є засвоїти загальні поняття про красномовство та його жанри; оволодіти риторичною термінологією; знати основні аспекти розвитку судової риторики та техніки дебатів; засвоїти шляхи та особливості розвитку судового красномовства в Україні; оволодіти знаннями з основоположних розділів класичної риторики; знати предмет, закони будови, види судових промов, особливості судового мовлення; комунікативні аспекти судових дебатів; оволодіти мистецтвом доведення в судовому процесі;

Під час лекційних, практичних занять, та самостійної роботи студенти майбутні фахівці з права **набувають таких компетентностей:**

ЗК (загальні компетентності), СК (спеціальні, фахові компетентності).

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

Результати навчання за дисципліною

Опанувавши дисципліну «Судова риторика та техніка дебатів», студенти повинні володіти такими **програмними результатами навчання:**

РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН 10. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології.

РН 11. Мати базові навички риторики.

РН 12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Теорія риторики. Інвенція. Диспозиція. Елокуція

Аналогічна аргументація, аргумент, види аргументів, інвенція, критика аргументів, тези та форми, пряма та непряма аргументація, стратегія оратора, тези, топіка, вступ, головна частина, диспозиція, завершення, авфемізм та дисфемізм, елокуція, іронія, метафора, метонімія, риторичне запитання, риторичні фігури, тропи, акція, вербальні засоби оратора, "ефект рамки", меморія, невербальні засоби оратора.

Література:(Основна:2,3,6,8. Додаткова:1,4,6,8,11.)

Тема 2. Судова риторика як різновид ораторського мистецтва

Поняття судової риторики. Виникнення судової риторики. Види доповідей. Загальна характеристика судової промови. Особливості підготовки судової підготовки та її структури. Основні етапи підготовки до виступу. Використання риторичних засобів у судовій промові. Логічна обґрунтованість та її завчання для судової промови.

Література:(Основна:4,5,7,8. Додаткова:2,4,6,7.)

Тема 3. Судове мовлення як процес

Поняття судового мовлення. Особливості судової промови. Судові дебати. Характеристика судової аудиторії. Етика судового оратора. Доказ у публічному виступі. Спростування. Пред'явлення доказів у судовій промові. Логічні основи судового мовлення. Правила і помилки висунення тези, аргументації і демонстрації.

Література:(Основна:1,5,6,7. Додаткова:4,5,6,8.)

Тема 4. Загальна характеристика судової промови

Поняття та предмет судової промови. Засади судової промови. Основні види судових промов. Засади і функції судової промови. Етичні засади. Логічні засади. Функції судової промови. Спілкування із учасниками судового процесу.

Література:(Основна:5-8. Додаткова:1,2,6,14.)

Тема 5. Підготовка судової промови

Збирання матеріалів та аналіз матеріалів судової промови. Систематизація матеріалів і письмова підготовка промови. Доказ у публічному виступі. Поняття й структура доказу. Закони логічного мислення. Поняття про аргументацію. Форма та види аргументації. Письмова підготовка судової промови. Характеристика судової промови

Література:(Основна:1-4. Додаткова:3-6,12.)

Тема 6. Теоретичні основи ведення дебатів

Визначення дебатів. Принципи дебатів. Ключові ознаки дебатів. Невіддільні складники дебатів. Визначення конфлікту в дебатах. Класифікація конфліктів. Етапи розвитку конфлікту. Ескалація. Різні форми інтервенції в конфлікт. Конфлікт у сучасному українському суспільстві. Дебати як форма роботи у соціальних конфліктах.

Література:(Основна:9,11,12,13. Додаткова:11,13,14,18.)

Тема 7 Функції та функціональні ролі в дебатах.

Функції дебатів. Застосування навичок дебатів.. Відмінність дебатів від суперечки: фокус, мета, відкритість і готовність до змін. Дійові особи в дебатах. Про функціональні ролі у дебатах. Роль організатора. Роль аналітика. Роль фасилітатора. Роль мультиплікатора.

Література:(Основна:10-13. Додаткова:10,12,13,19.)

Тема 8. Судові дебати. Техніка культура та етика судових дебатів

Відмінність судового мовлення від інших видів публічного мовлення. Суть, зміст та структура судових дебатів. Етапи підготовки до виступів у судових дебатах. Техніки судових дебатів. Культура та етика судових дебатів. Вимоги до етичного поведіння в судових дебатах. Психологічна підготовка ритор. Механізм переконливості промови. Етика судової риторики (мистецтво мови на суді). Етика судового рішення. Культура промови, зовнішність, манери, жести, міміка, теза, звучність, тембр, темп, точність, оригінальність, переконливість, мовний етикет, засоби виразності.

Література:(Основна:1,8,12,17. Додаткова:9,10,13,14.)

Тема 9. Промова державного обвинувача

Зміст і побудова обвинувальної промови. Обвинувальна промова та її структура: вступна частина,фабула справи (виклад фактичних обставин злочину), аналіз та оцінка доказів, обґрунтування кваліфікації злочину та характеристика особи підсудного, обґрунтування пропозицій про міру покарання, цивільний позов, аналіз причин та умов, що сприяли вчиненню злочину, заключна частина промови. Репліка прокурора.

Література:(Основна:10-13. Додаткова:9,11,12,13.)

Тема 10. Захисна промова

Зміст та побудова захисної промови. Структура захисної промови, вступна частина промови захисника, установлення фактичних обставин справи; аналіз і оцінка доказів, обґрунтування кваліфікації злочину, характеристика адвокатом особи підсудного, заключна частина захисної промови. Репліка адвоката. Роль, значення, місце захисної промови у підготовці та здійсненні судового процесу.

Література:(Основна:3,8,10,11. Додаткова:9,12,13,14.)

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього			
		лекції	практичні	самост. роб.		лекції	практичні	самост. роб..
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістовий модуль № 1								
Тема 1. Теорія риторики. Інвенція. Диспозиція. Елокуція	9	2	2	5	7			7
Тема 2. Судова риторика як різновид ораторського мистецтва	9	2	2	5	8	2		7
Тема 3. Судове мовлення як процес	9	2	2	5	9			7
Тема 4. Загальна характеристика судової промови	9	2	2	5	9		2	8
Тема 5. Підготовка судової промови	10	2	2	6	10	2		8
Тема 6. Теоретичні основи ведення дебатів	9	2	2	5	8	2		7
Тема 7. Функції та функціональні ролі в дебатах.	9	2	2	5	10		2	8
Тема 8. Судові дебати. Техніка культура та етика судових дебатів	10	2	2	6	11	2		8
Тема 9. Промова державного обвинувача	8	2	2	5	9		2	7
Тема 10. Захисна промова	8		2	5	9		2	7
Усього годин	90	18	20	52	90	8	8	74

5. Теми практичних занять

Назва теми	Кількість годин	
	Форма навчання	
	денна	заочна
Тема 1. Теорія риторики. Інвенція. Диспозиція. Елокуція	2	
Тема 2. Судова риторика як різновид ораторського мистецтва	2	
Тема 3. Судове мовлення як процес	2	2
Тема 4. Загальна характеристика судової промови	2	
Тема 5. Підготовка судової промови	2	
Тема 6. Теоретичні основи ведення дебатів	2	
Тема 7. Функції та функціональні ролі в дебатах.	2	2
Тема 8. Судові дебати. Техніка культура та етика судових дебатів	2	
Тема 9. Промова державного обвинувача	2	2
Тема 10. Захисна промова	2	2
Разом	20	8

6. Самостійна робота

Назва теми	Кількість годин	
	Форма навчання	
	денна	заочна
Тема 1. Теорія риторики. Інвенція. Диспозиція. Елокуція	5	7
Тема 2. Судова риторика як різновид ораторського мистецтва	5	7
Тема 3. Судове мовлення як процес	5	7
Тема 4. Загальна характеристика судової промови	5	8
Тема 5. Підготовка судової промови	6	8
Тема 6. Теоретичні основи ведення дебатів	5	7
Тема 7. Функції та функціональні ролі в дебатах.	5	8
Тема 8. Судові дебати. Техніка культура та етика судових дебатів	6	8
Тема 9. Промова державного обвинувача	5	7
Тема 10. Захисна промова	5	7
Разом	52	74

7. Завдання для опрацювання теми з дисципліни

Назва теми	Зміст завдання для відпрацювання пропущених занять і невиконаних завдань	Форми контролю	Література	Кількість балів
Змістовий модуль №1				
Тема 1. Теорія риторики. Інвенція. Диспозиція. Елокуція	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за темою.	Основна: 2,3,6,8 Додаткова: 1,4,6,8,11	6
Тема 2. Судова риторика як різновид ораторського мистецтва	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу	Анотування основних джерел з теми. Підготовка доповіді	Основна: 4,5,7,8 Додаткова: 2,4,6,7,10	6
Тема 3. Судове мовлення як процес	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи	Анотування основних джерел з теми. Підготовка доповіді.	Основна: 1,5,6,7 Додаткова: 4,5,6,8,15	6
Тема 4. Загальна характеристика судової промови	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за темою.	Основна: 5-8 Додаткова: 1,2,6,14	6
Тема 5. Підготовка судової промови	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за темою.	Основна: 1-4 Додаткова: 3-6,12	6
Тема 6. Теоретичні основи ведення дебатів	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу	Анотування основних та додаткових джерел з теми. Підготовка	Основна: 9,11,12,13 Додаткова: 11,13,14,18	6

		доповіді.		
Тема 7. Функції та функціональні ролі в дебатах.	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи	Анотування основних та додаткових джерел з теми. Підготовка доповіді.	Основна: 10-13 Додаткова: 10,12,13,19	6
Тема 8. Судові дебати. Техніка культура та етика судових дебатів	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за темою.	Основна: ,1,8,12,17 Додаткова: 9,10,13,14	6
Тема 9. Промова державного обвинувача	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи	Анотування основних та додаткових джерел з теми. Підготовка доповіді. Підготовка промови державного обвинувача	Основна: 10-13 Додаткова: 9,11,12,13	6
Тема 10. Захисна промова	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за темою. Підготовка захисної промови	Основна: 3,8,10,11 Додаткова: 9,12,13,14	6

8. Методи навчання

У процесі вивчення дисципліни «Судова риторика та техніка дебатів» застосовуються наступні методи навчання:

1. Лекції із застосуванням пояснювально-ілюстративного методу та мультимедійних презентацій.
2. Практичні заняття з застосуванням інтерактивних методів проведення практичних занять (режим бесіди, діалогу).
3. Складання опорного конспекту теми, побудова структурної схеми окремого питання, систематизація інформації у вигляді таблиці тощо;
4. Методи та прийоми активізації навчальної діяльності студента під час лекційних та практичних завдань (дискусія, дебати, кейс-метод тощо).
5. Поточне консультування. Самостійна робота студентів з нормативно-правовими актами, літературними джерелами та Інтернет-джерелами.
6. Презентація результатів виконаних завдань та досліджень студентом.

9. Методи контролю

При вивченні студентами курсу «Судова риторика та техніка дебатів» застосовуються такі методи контролю:

- поточне (усне) опитування, дискусійне обговорення проблем на практичних заняттях;
- поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять, і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів, експрес-контролю тощо, перевірки результатів виконання різноманітних індивідуальних завдань тощо;
- контроль самостійної роботи, представлення презентацій;
- індивідуальне та фронтальне опитування;
- поточне тестування;
- аналіз та оцінювання результатів навчання;
- тестовий підсумковий контроль.

10. Питання гарантованого рівня знань здобувачів вищої освіти

1. Аналогічна аргументація.
2. Види аргументів.
3. Вербальні засоби оратора.
4. Аргумент.
5. Риторичне запитання.
6. Пряма аргументація.
7. Не пряма аргументація.
8. Поняття судової риторики.
9. Структура судової риторики.
10. Риторичні засоби у судовій риториці.
11. Логічна обґрунтованість.
12. Особливості судової промови.
13. Доказ у публічному виступі.
14. Правила висунення тези.
15. Правила аргументації.
16. Правила демонстрації.

17. Основи судового мовлення.
18. Предмет судової промови.
19. Засади судової промови.
20. Види судових промов.
21. Функції судової промови.
22. Етичні засади судової промови.
23. Логічні засади судової промови.
24. Учасники судового процесу.
25. Збирання матеріалів судової промови.
26. Аналіз матеріалів судової промови.
27. Письмова підготовка судової промови.
28. Поняття доказу.
29. Структура доказу.
30. Характеристика судової промови.
31. Визначення дебатів.
32. Принципи дебатів.
33. Ознаки дебатів.
34. Конфлікт.
35. Функції дебатів.
36. Суперечка.
37. Учасники дебатів.
38. Суть судових дебатів.
39. Зміст судових дебатів.
40. Структура судових дебатів.
41. Техніка судових дебатів.
42. Культура судових дебатів.
43. Етика судових дебатів.
44. Психологічна підготовка ритора.
45. Культура промови.
46. Зміст обвинувальної промови.
47. Побудова обвинувальної промови.
48. Структура обвинувальної промови.
49. Фабула справи.
50. Зміст захисної промови.
51. Побудова захисної промови.
52. Структура захисної промови.
53. Вступна частина промови захисника.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										Підсум- ковий контроль	Сума
Змістовий модуль №1											
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	40	100
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		

12. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Критерії оцінювання	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміє аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку; застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; володіє вмінням надавати чітку аргументовану відповідь на поставленні питання	зараховано
82-89	B	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи, надає лаконічну відповідь майже на всі поставленні питання; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	
74-81	C	Студент вміє оперувати необхідним колом понять та категорій; узагальнювати та систематизовувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві	
64-73	D	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, слабка їх застосування при розв'язанні практичних завдань; аналізує навчальний матеріал за допомогою викладача, надає мало аргументовані відповіді, виправляє не всі помилки, значна кількість яких є суттєвими	
60-63	E	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, проте має фрагментарне уявлення про деякі поняття та категорії курсу; надає неповне висвітлення змісту питань; має недостатнє вміння зробити аргументовані висновки; відповіді містять значну кількість недоліків і помилок	

35-59	FX	Студент не опанував значну частину матеріалу курсу; не володіє понятійним апаратом; не опрацював базову та допоміжну літературу. Мова не виразна, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички на рівні розпізнавання	не зараховано
0-34	F	Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно; допускає суттєві помилки у відповідях на питання, не вміє застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних завдань	

13. Методичне забезпечення

1. Посібники.
2. Опорний конспект лекцій по всіх темах курсу, у тому числі і для самостійного вивчення в електронному вигляді
3. Завдання та методичні рекомендації до виконання практичних робіт .
4. Пакети контрольних завдань для підсумкового контролю.

14. Рекомендована література

Основна

1. Риторика: підручник/ З. Куньч, Г. Городиловська, І. Шмілик. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. 496 с.
2. Ковальов Б. Мистецтво слова. К: Центр навчальної літератури. 2020. 114 с
3. Молдован В. В. Судова риторика. К.: Юрінком Інтер, 2020. – 496 с.
4. Основи ораторського мистецтва: навчально-методичний посібник (галузь знань 08 Право, спеціальність 081 Право) / В.Д. Гапотій, О.О. Куліда.- Мелітополь, ФОП Однорог Т.В., 2019. – 168с.
5. Сковронська І. Етос, логос, пафос як базові модули судової риторики античних часів / І. Сковронська // Національний юридичний журнал: теорія і практика. – 2018. – № 1. – С. 29–32.
6. Кацавець Р. С. Юридична психологія : навч. посіб. Київ : Алерта, 2017. 110 с.
7. Воронкова В.Г., Беліченко А.Г., Мельник В.В. Етика ділового спілкування: навч. посіб. Львів: Магнолія, 2017. 312 с.
8. Шевчук С.В., Клименко І.В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. Київ: Алерта, 2019. 640 с.
9. Александров Д.О., Андросюк В.Г. та ін. Конфліктологія. Навч.-метод. посібн. – К.: НАВСУ, 2019. – 106 с.
10. Онуфрієнко Г. Риторика. – К., 2019.
11. Рабінович П.М., Дудаш Т.І. Правова аргументація: терміно-поняттєвий інструментарій дослідження. *Вісник Національної академії правових наук України*. № 2 (85). 2016. С. 8-20.

12. Колотілова Н. Логіка і риторика: ретроспектива взаємозв'язку: монографія К: Центр навчальної літератури, 2019. 272 с
13. Нечаєнко Т.В. Зміст і функції ораторського мистецтва в сучасному суспільстві. Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури, 2018. № 40. С. 378-385
14. WOW-виступ по-українськи. Ноу-хау сучасного оратора / Андрій Степура. Дніпро: Моноліт, 2018. 304 с

Додаткова

1. Ораторське мистецтво: підручник / [М. П. Требін та ін.] ; за ред. проф. М. П. Требіна і Г. П. Клімової ; Нац. юрид. акад. ім. Ярослава Мудрого. - 2-ге вид. - Харків : Право, 2015. - 207 с.
2. Докаш В.І. Риторика та культура спілкування: навч. посіб. - Чернівці: Рута, 2016. - 487 с.
3. Марченко О. В. Комунікативна культура юриста: навч. посібник / Марченко О. В. – Дніпропетровськ: Інновація, 2015. – 200 с
4. Степура А. WOW-виступ по-українськи. Ноу-хау сучасного оратора. Дніпро: Моноліт-Bizz. 2018. 304 с.
5. Маложон О. І. Судове красномовство: навички оратора / О. І. Маложон // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2018. – № 1. – С. 19–22.
6. Сковронський Д. М. Римський період становлення судової риторики / Д. М. Сковронський // Юридичний науковий електронний журнал. – 2018. – № 1. – С. 30–32.
7. Сковронський Д. М. Роль християнства в розвитку судової риторики. Науковий вісник Ужгородського національного університету / Д. М. Сковронський // 2018. – Серія. Право. – Вип. 49. Т. 1. – С. 45–49.
8. Олійник О. Риторика. Навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. К.: Кондор, 2019. 170 с.
9. Основи соціально-психологічного тренінгу: науково-практичні рекомендації / за заг. ред. Л.І. Казміренко. – Івано-Франківськ: Симфонія-форте, 2018. – 136 с.
10. Александров Д.О., Кондратьєв Я.Ю. Психологічне забезпечення переговорної діяльності. Частина III. Навч.-метод. посібн. – К.: НАВСУ, 2019. –124с.
11. Чорнобай О. Л. Аргументативна практика в юридичній діяльності : наукова проблема й можливості її вирішення. *Юридична наука*. 2015. № 8. С. 15–19.
12. Білавич Г. Основи риторики і красномовства. Навчально-методичний посібник. ІваноФранківськ, 2020. 211 с
13. Риторика: навч. посібн. /упор. Т.К. Ісаєнко, А.В. Лисенко. Полтава: ПолтНТУ, 2019. 247с.

Інформаційні ресурси

14. Офіційний веб-сайт Верховного Суду України. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua/>.
15. Офіційний веб-сайт Інституту проблем законодавства України ім. Ярослава Мудрого. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.legality.kiev.ua/>.
16. Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/uk/index>.
17. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/>.
18. Інформаційно-пошукова правова система “Нормативні акти України (НАУ)”. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nau.ua>.
19. Асоціація юридичних клінік України . [Електронний ресурс] – Режим доступу <https://legalclinics.in.ua/>